

CRONICA UNEI CĂLĂTORII ÎN TRECUT

Mașina șerpuiește printre gropile scobite în asfaltul obosit, gropi înrăite și hâdoase, cu o vechime onorabilă de zeci de ani de zile. Se tot perindă haotic prin mijlocul drumului, de parcă ar amenința că-l va crăpa în două pentru a înghiți mașinile ce le iau cu asalt, curajoase și încăpățânate. E drumul spre sud, spre Cahul. Nu s-a schimbat nimic în peisajul stepei bugeacului. Doar că sunt mai puțini copaci, mai surpate sunt lizierele din care s-au tot alimentat sobele țăranilor pe timp de iarnă de douăzeci de ani încoace, mai adânci sunt râpele și fosele din dealurile ușor înverzite, mai rare sunt turmele de oițe, mai bătrâni sunt oamenii de la porțile caselor, mai multe benzinării au crescut pe marginea drumului, mai aproape pare să fie Prutul care s-a revărsat în luncă și mai că să îmbrățișeze drumul național ignorând frontierele (spre bucuria unora și deziluzia altora). Librăriile (fostele „Luminițe”) s-au transformat în magazine de „second hand”, pe alocuri sunt câte două-trei pe o rază de 100 metri. Eu una cred că un stat care își închide librăriile e sortit pieirii, Roadele exodului în masă, mai ales celor de la sud, unde populația a fost mereu în disgrația naturii și a celor de la putere (nu găseai pe timpurile socialiste în eșalonul puterii un originar din sudul Basarabiei, toți erau din nordul republicii, de fapt, situația nu s-a schimbat prea mult nici în zilele noastre), sunt lamentabile: sate văduvite de viață, case părăsite cu ferestrele oarbe de atâta plâns, ogoare neprelucrate, altele cu roada de porumb nestrânsă de anul trecut, cuiburi de cocostârci abandonate deja de câțiva ani – s-au dezis și păsările de drumul spre casă.

Automobilul icni ușor și se opri la izvorul „lui Tarlev”. Este o realitate moldovenească nouă – izvoare patronate de înalte fețe ale demnitarilor statului. Izvorul a fost curățit, s-a înălțat lângă el o sculptură oribilă (iertată să-mi fie aprecierea, căci este o răstignire), realizată în cel mai prost stil care poate exista și imortalizat a fost numele actualului prim-ministru. Drept că cineva a zgâriat cu multă străduință placa de oțel, însă literele mai sunt încă vizibile. Pentru cât timp? Nu cred să aibă soarta monumentelor de artă romane, nu suntem în stare să aspirăm la astfel de creații, nu ne-au învățat.

Mașina a pornit din nou, după ce din mila premierului ne-am potolit setea. Soarele se rostogolea agale spre apus, bucurându-ne ochii cu purpuriul nuanțat în galben și portocaliu. Plopii de pe marginea drumului, străjerii fideli ai șoselei ce duce spre Cahul, mai respiră a libertate, departe de capitală, unde seminția lor a fost declarată non grata. Imaginea plopului este una simbolică pentru Moldova, au remarcat-o cândva gergienii, care au comparat plopul moldovenesc cu chiparusul caucazian. În întâmpinare ne vine o căruță, trasă de un căluț obosit, mânat de ochiul gânditor al stăpânului său, un bătrân de vre-o optzeci de ani, supraviețuit urgiilor vremurilor trecute. S-o fi pornit în satul vecin, e săptămâna Sfințelor Paști, ori poate se grăbește la cota-i de pământ, ca să nu rămână de izbeliște ca multe altele.

Iată și fostul post de grăniceri de lângă Leova. Nu mai e cel de altă dată, unde militarii controlau cu zel documentele pasagerilor – pașapoarte și certificate speciale fără de care nu aveai dreptul să pătrunzi în zona de frontieră (Cahul.

Cantemir). Barem ceva s-a mai schimbat – postul e completamente desuet, cu geamurile sparte, fără uși, găzduind ciori, așa precum i-ar sta bine ca monument simbolic al regimului totalitar. Vorbind de simboluri. Pe gardul din beton ce înconjoară o gospodărie sătească, prin varul alb răzbate cu încăpățănare inscripția „slava kpss”, o inscripție gravată cu multă dragoste pe timpuri, de se înverșunează să fie citită și astăzi, urmând soarta chipurilor ecleziastice din bisericile vărute și ele cândva pe dinăuntru pentru a fi transformate în depozite sau alte construcții accesorii.

Nimic nu s-a schimbat. Aceleași raioane ca pe timpuri. Doar că drapelul deasupra primăriei este în trei culori. Totuși, tricolorul a învins. Nu putem spune același lucru despre limba noastră cea română. Intrăm în Cahul. Spre deosebire de șoseaua națională, drumurile centrale din orașel sunt asfaltate cu grijă, dar numai drumurile centrale, cele laterale sunt și mai groaznice decât în capitală.

...Cahul! Orașel tipic pentru realitățile Moldovei, pustiit verile de secete îndelungate, uitat de guvernări din simplul motiv că nu a dat prea mulți originari pentru instituțiile puterii, rusificat la maximum încă din anii șaizeci ai secolului trecut, în pofida vecinătății intime cu Prutul, care deseori îmi pare mai vast decât un ocean, într-atât apele lui au separat cele două maluri românești. Orașel balnear, unde lacul sărat a fost secăt pentru a nu face concurență sanatoriului construit pe timpul URSS, de a rămas astăzi doar albia lacului, care, cică va renaște conform unui proiect recent aprobat de autorități. Copiii cahuleni, adolescenții anilor șaptezeci, au crescut cu izul apei sărate, dătătoare de sănătate, (gratis, pe vremuri), de distracție văratică hazlie: te ținea apa sărată la suprafața lacului fără să faci vreun efort nautic. Acum lacul a secăt, niște stufării răzlețe au crescut în apa adunată de ploi; zona de agrement adevărat, nici metalul uzat de la echipamente nu a mai rămas. Renaște lacul doar vara, odată cu festivalul „Nufărul alb”, pentru a simula ambianța de odinioară și a justifica denumirea festivalului. Nuferii, de fapt, sunt artificiali, se plasează pe fundul nițel acoperit cu apă al lacului la ceremonia de deschidere și închidere. Apele Cahulului sunt tămăduitoare. Este o bogăție subterană, ce nu a fost apreciată la justa valoare la nivel de republică. Apele Cahulului fac minuni, pentru ele și pentru mormântul tatălui, mă întorc în fiecare an la baștină.

Străzile orașelului s-au schimbat, au devenit multicolore, prin arhitectura completamente lipsită de gust, proliferată de multiplele tarabe, buticuri, magazine, ce se înghesuie pe strada centrală. În miezul orașului – piața centrală din fața Universității de Stat din Cahul, mai ieri Școala Pedagogică din Cahul, una din cele mai renumite instituții de studii medii specializate pe timpuri. Parcăm lângă universitate. Altă dată edificiul era înconjurat de un parc verde, cu înalți copaci care-i păzeau cu sfințenie liniștea sălilor de clasă, de unde eu, întorcându-mă de la școală, auzeam vocea tatălui meu, profesor de istorie și științe sociale, și a mamei mele, profesoară de limbă și literatură română. Nu mai e nimic din acele timpuri. Universitatea se înalță singuratică printre o mână de brazi, în mijlocul unei piețe aride, construită pentru diverse manifestații comuniste, iar în fața havuzurilor, secete și ele de amar de vreme, un fel de monument asimbolic și fără sens: doi porumbei înălțați pe un turn exagerat de masiv pentru figurinele abia deslușite ale

păsărilor. Localitate istorică importantă, Cahului ar fi servit drept sursă bogată de inspirație pentru monumentul din centrul orașului, dar și cu istoria aici sunt probleme ca și la nivel de republică.

Intru pe holul universității. Parchetul, altădată lustruit cu grijă, acum măcinat de ani și de atâția pași grăbiți în căutarea adevărului vieții, mă invită să traversez parcursul din copilărie – prin coridoarele instituției spre cancelaria profesorilor. Aici cândva veneam destul de des, la lecțiile lui tata, la diverse matinee sau concerte ale grupurilor de creație studențești. Cândva impresionantă, școala pedagogică de ieri, universitatea de astăzi, îmi pare foarte mică și îmbătrânită, în pofida corpului profesoral tânăr, a studenților fără vârstă. Aceleași tablouri pe pereți, aceleași uși, dar și mai obosite de timp, pe care vopseaua proaspătă se obstinează să le lustruiască. Mai sunt în colectivul universității profesori, foști elevi de-a lui tata, care își amintesc cu multă căldură de profesorul lor. Realizez că un pedagog trăiește prin discipolii săi și prin munca asiduă, ale cărei roade sunt imperisabile în timp și spațiu.

La un cartier de universitate se află școala, astăzi liceul No2, școala pe care am absolvit-o în 1979. De fapt, este o altă clădire, construită în anii șaptezeci, și a devenit doar locul fizic al noțiunii de „școala No2”, deoarece blocul claselor primare ce a supraviețuit prin minune, se află pe partea stângă a drumului spre lacul sărat, iar blocul principal al școlii de pe strada centrală, o construcție monumentală din prima jumătate a secolului XX, a servit drept sediu al școlii pentru ceva timp, ca apoi să fie demolat. Școala a fost transferată în alt edificiu, blocul nou fiind cedat școlii ruse No3. În prezent liceul No2 a revenit din nou în centru, peripețiile sediului reprezentând și transformările în societate după declararea independenței RM. Școala medie No2, unde m-am format timp de zece ani, ne așteaptă mereu. Mai e în viață prima mea învățătoare, mai e în viață profesorul meu de matematică, profesoara mea de limbă franceză, unii din învățători s-au mutat la Chișinău, au plecat să fie mai aproape de copii, alții nu mai sunt în viață. *Sic transit gloria mundi*.

În stradă, în magazine, în piață – foarte mulți vorbitori de limbă rusă. Nici acest aspect al Cahulului nu s-a schimbat prea mult timp de 27 de ani. Ca și în anii șaptezeci inscripțiile sunt în limba rusă, copiii în ogradă vorbesc în limba rusă, în localurile publice cântă muzică rusească. Involuntar îmi amintesc de paradele de 1 mai și 7 noiembrie. Iată-mă la intrarea în parcul central, unde de obicei aveau loc aceste defilări voluntar-obligatorii. Ca aievea văd străzile pline de elevi din școlile orașenești. În momentul când ne raliem într-o linie – cei de la școala No2 și cei de la școala rusă – încep a se sparge baloane, a se strica pancarte, a se rupe cravate pionerești. Nu acceptam diferențele. Mi-am întrebat părinții când aveam 10 ani de ce noi, moldovenii, nu avem alfabetul nostru? Anume aceasta îmi încriminase o prietenă de-a mea rusoaică. Acum amintirile mele au o altă conotație. Uite că nu mai sunt parade, nu ne mai batem în stradă, dar am devenit noi oare mai toleranți? Avem motive să fim toleranți?

...Cimitirul din Cahul este mare. Orașul morților este oglinda orașului celor vii. Monumente și cruci încrustate mai mult în rusă, în limba moldovenească (cu grafie chirilică) pe alocuri și în română. În copilărie cimitirele mă înspăimântau.

Acum au devenit o realitate a existenței mele. Au trecut în neființă buneii, a decedat tatăl cu 11 ani în urmă, ceva mai înainte mama-soacră. Sfintele Paști vine cu lumină, dar și cu tristețe. Tristețea pierderii irecuperabile în viața lumească, lumina învierii și speranța revenirii prin credință și rugăciune. Cimitirul din Cahul adună lume de pe lume duminica și luna de Paște blajinilor. Și în trecut era așa. De fapt, în copilărie nu mergeam la cimitire. Copilăria este viața însăși, este pasărea fericirii, *avis rara*, mereu zâmbitoare, fără griji și dătătoare de speranțe.

Acum se mănâncă la cimitire. Se bea la cimitire. Tone de produse alimentare sunt consumate în imperiul morților. Să fie oare atât de devoratoare prescripția ortodoxă? Sau poate noi am transformat-o în sclavă a ideologiei de reciclare? Părintele se apropie de mormântul lui tata. Se reține nu mai mult de un minut și jumătate. Aleargă la alte morminte după ce pune în buzunar semnul de atenție. E foarte solicitat preotul de Paște blajinilor, mai ales în orașe și municipii. Slugile Domnului veghează cu smerenie la preceptele bisericești...

...Mă apropii de sanatoriu. Mirosul apelor sulfurate, stăvilite în cisterne, ce impregnează zona verde, mă transpune în nebuloasa amintirilor. Efectul izului de sulf este inimaginabil: trecutul erupe copleșitor în forță vulcanică, episoade din anii copilăriei declanșează stampe *deja vu*, simt cum inima e gata să răbufnească de atâta energie debordantă, de nestăvilita bucurie a revederii. Revedere cu anii cei mai fericiți ai vieții, revedere cu buneii, revedere cu părinții tineri și frumoși, revedere cu foștii prieteni, revedere cu învățătorii dragi, revedere cu prima dragoste, revedere cu prima poezie compusă, revedere cu primul spectacol jucat pe scenă, revedere cu vacanța în lunca Prutului, revedere cu mine însumi...

Aneta Petrov-Guțu